

VERZOEKSCRIFT over de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal

HOORZITTING

VERSLAG

**namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media uitgebracht door
mevrouw Helga Stevens**

CUL

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Dany Vandenbossche.

Vaste leden:

de heren Erik Arckens, Johan Deckmyn, Werner Marginet,

mevrouw Marie-Rose Morel, de heer Jurgen Verstrepen; de heren Carl Decaluwe,
Stefaan De Clerck, Steven Vanackere, Johan Verstreken;

de heer Jean-Marie Dedecker, mevrouw Margriet Hermans,

de heer Herman Schueremans; de heren Bart Caron, Dany Vandenbossche,
mevrouw Gracienne Van Nieuwenborgh.

Plaatsvervangers:

mevrouw Marijke Dillen, de heren Pieter Huybrechts, Freddy

Van Gaever, Rob Verreycken, Frans Wymeersch; de dames Vera Jans, Sabine
Poleyn, Tinne Rombouts, de heer Johan Sauwens;

mevrouw Patricia Ceysens, de heren Marnic De Meulemeester,

Sven Gatz; de heren Chokri Mahassine, Jan Roegiers, André Van Nieuwkerke.

Toegevoegde leden:

de heer Jos Stassen; de heer Kris Van Dijck.

INHOUD

	Blz.
1. Toelichting van het verzoekschrift door mevrouw Maartje De Meulder	4
2. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers	6
3. Toelichting door professor Myriam Vermeerbergen	6
4. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers	9
5. Uiteenzetting door de heer Thierry Haesenne	10
6. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers	12
7. Uiteenzetting door de heer Filip Verstraete	14
8. Vragen van de commissieleden, en antwoord door de sprekers	17

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media hield op 24 februari 2005 een eerste bespreking betreffende het verzoekschrift van mevrouw Maartje De Meulder over de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal.

Op deze vergadering werd besloten om op 21 april 2005 een hoorzitting te organiseren over de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal .

1. Toelichting van het verzoekschrift door mevrouw Maartje De Meulder

De voorzitter: Aan de orde is de hoorzitting betreffende het verzoekschrift van mevrouw Maartje De Meulder over de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal (VGT). Het verzoekschrift werd ondertekend door 71.330 mensen.

In het verzoekschrift wordt het volgende gevraagd: de erkenning van de VGT als eerste taal van de Vlaamse Doven, structureel overleg van de overheid met de Vlaamse Dovengemeenschap en andere betrokkenen over de praktische gevolgen van die erkenning, stimuleren van het taalkundig onderzoek naar de VGT en ten slotte het gebruik van de VGT bij de VRT. Dat laatste punt is al uitgebreid behandeld tijdens de vorige regeerperiode.

Ik geef graag het woord aan mevrouw Maartje De Meulder, voorzitter van het Doof Actie Front (DAF) en de eerste ondertekenaar van de petitie voor erkenning van de Vlaamse Gebarentaal (VGT).

Mevrouw Maartje De Meulder: Ik zou mijn uiteenzetting graag willen beginnen met wat er vooraf gegaan is aan vandaag. Waarom staan wij hier nu? De erkenning van VGT is al jaren een streefdoel voor de belangenorganisaties in de Dovengemeenschap. Daarom lanceerde onze actiegroep DAF op de Werelddovendag 2004 een petitie voor de erkenning van VGT, zodat de hele Dovengemeenschap bij de actie betrokken kon worden. Concreet werd het volgende gevraagd: erkennen van de Vlaamse Gebarentaal als eerste taal van de Vlaamse Doven, structureel overleggen van de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement met de Vlaamse Dovengemeenschap en andere betrokken partijen over de praktische gevolgen van deze erkenning, stimuleren en uitbouwen van het taalkundig onderzoek naar de Vlaamse Gebarentaal en te slotte toelaten dat VGT op VRT een mogelijkheid wordt in navolging van onder andere de RTBF, de BBC en de NOS.

De petitie werd een enorm succes. Op minder dan vier maanden tijd werden 71.330 handtekeningen verzameld, waarmee het de meest succesvolle petitie ooit was bij het Vlaams Parlement. Door deze petitie staat de erkenning van VGT opnieuw prominent op de politieke agenda.

De petitie werd gedragen door diverse ondertekenaars uit de academische wereld (professoren taal- en letterkunde, rechten, antropologie), culturele wereld (schrijvers, acteurs, regisseurs), de politieke wereld (lokaal, Vlaams, Belgisch en Europees) maar natuurlijk ook door de Doven zelf. Van hen kregen we enorm veel steun, net zoals van hun vrienden, familie, collega's enzovoort.

Op 26 januari 2005 werd de petitie officieel overhandigd aan het Vlaams Parlement. DAF had toen ook een kort onderhoud met de parlamentsvoorzitter, de heer Norbert De Batselier, en er volgde die dag ook een persconferentie.

Na het overhandigen van de petitie werden er voorbereidingen getroffen voor de hoorzitting van vandaag. Samen met een aantal andere mensen stelden wij vast dat er nood was aan een document met informatie over alle aspecten van de erkenning van Vlaamse Gebarentaal. Dit resulteerde in de Toelichting erkenning Vlaamse Gebarentaal die u allemaal ontvangen heeft.

De toelichting is een gezamenlijk initiatief van verschillende organisaties en mensen. Het Doof Actie Front (DAF): Jan Adriaenssens, Isabelle Smessaert en Maartje De Meulder; Federatie van Vlaamse DovenOrganisaties (Fevlado vzw): Filip Verstraete en Isabelle Heyerick; Vlaams GebarentaalCentrum (VGTC vzw): prof. dr. Mieke Van Herreweghe, prof. dr. Myriam Vermeerbergen en Katrien Van

Mulders; en ten slotte Vlaams volksvertegenwoordiger Helga Stevens en Nick Mouton, parlementair medewerker van Helga Stevens.

Dit initiatief is uniek, in die zin dat het de eerste keer is dat er op zo'n grote schaal actie gevoerd wordt en samengewerkt wordt. De toelichting werd immers besproken met en wordt gesteund door tal van organisaties die werkzaam zijn rond Vlaamse Gebarentaal.

De toelichting motiveert waarom erkenning zo belangrijk is en geeft aan hoe dit in Vlaanderen het best kan gebeuren. Er wordt een overzicht gegeven van een aantal relevante Belgische, Vlaamse en Waalse wetten, decreten en resoluties. Zo wordt er verwezen naar de resoluties van het Europees Parlement (1989) en het Vlaams Parlement (1999) waarin erkenning behandeld wordt. Het Waalse decreet komt eveneens aan bod. Ook worden er een aantal resultaten gegeven van recente wetenschappelijke studies zoals *Sign on Europe* (1996-1997) en het *PBO-project* (1999-2001). De toelichting duidt tevens aan welke inspanningen de Vlaamse overheid reeds heeft gedaan op vlak van onderwijs, werkgelegenheid, onderzoek enzovoort. Wij verwijzen hier naar de term 'impliciete erkenning'. De heer Filip Verstraete zal hier nog verder op ingaan.

Ik ga nu even dieper in op de Vlaamse Gebarentaal zelf, en haar gebruikers. U zal misschien al opgemerkt hebben dat het woord 'Doof' met een hoofdletter 'D' geschreven wordt. Daarmee volgen wij een internationale overeenkomst waarbij 'Doof' (met een hoofdletter) hetzelfde betekent als cultureel doof, lid van een culturele en linguïstische minderheidsgroep van gebruikers van een gebarentaal (de zogenaamde culturele visie). Ik denk dat vele Doven die hier vandaag aanwezig zijn zichzelf als cultureel Doof beschouwen. Daarnaast is er ook nog 'doof' (met een kleine letter) wat zoveel betekent als medisch/audiologisch doof, met een bepaald gehoorverlies, 'auditief gehandicapt' (pathologische visie). Aangezien het gebruik van (een) gebarentaal een belangrijk onderdeel is van de identiteit als Dove persoon, hebben wij het in de toelichting dus over 'Dove' personen.

De Vlaamse Dovengemeenschap telt ongeveer 6.000 Dove personen. Dit zijn de gebruikers van de Vlaamse Gebarentaal. Voor hen is VGT niet noodzakelijk hun moedertaal omdat ongeveer 90 tot 95 procent van hen horende ouders heeft, maar het is wel hun eerste taal. Daarnaast is er nog een grote groep horenden voor wie VGT een tweede taal is. We denken hierbij aan horende ouders van Dove kinderen, broers en zussen van Dove jongeren, horende kinderen van Dove ouders, professionelen (werkzaam in bijvoorbeeld het dovenonderwijs of de dienst voor thuisbegeleiding) en de tolken VGT. Daarnaast zijn er ook nog de 'potentiële' VGT-gebruikers, de geïnteresseerde leken, bijvoorbeeld de mensen die een cursus VGT volgen bij Fevlado of als keuzevak aan de VUB, de mensen die de tolkenopleiding volgen enzovoort. Alles samen is de groep van VGT-gebruikers in Vlaanderen dus veel groter dan 6.000 mensen.

Gebarentaal is op een natuurlijke wijze gegroeid. In tegenstelling tot wat veel horende mensen den-ken, bestaat er geen ‘universele’ gebarentaal. Elk land heeft dus zijn eigen gebarentaal. In Vlaanderen wordt de Vlaamse Gebarentaal gebruikt (het is de enige gebarentaal die in Vlaanderen gebruikt wordt). De VGT heeft vijf dialecten, maar er is een spontane standaardisering aan de gang. In Nederland gebruikt men de Nederlandse Gebarentaal (NGT) en in Wallonië de Frans-Belgische Gebarentaal (Langue des Signes de Belgique Francophone of LSFb).

Waarom vragen wij nu erkenning? VGT heeft geen wettelijke status en dit leidt tot onnodige problemen en zelfs discriminatie. VGT werd tot voor kort beschouwd als een minderwaardig hulpmiddel voor wie zich in gesproken taal niet verstaanbaar kon maken, en leidde daardoor een ondergronds bestaan waardoor de taal zich niet kon ontwikkelen. Erkenning van VGT zou dus enorm kunnen bijdragen aan gelijke kansen voor de Dovengemeenschap.

Wat vragen wij nu concreet van het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering? Aan het Vlaams Parlement vragen wij de ‘culturele erkenning’ van VGT als bestaande taal. Dat zou een goed vertrekpunt zijn. Het is ook belangrijk dat deze erkenning niet symbolisch blijft. Daarom stellen wij de oprichting van een adviescommissie voor VGT voor, naar het voorbeeld van de Franse Gemeenschap. Deze commissie heeft tot opdracht op eigen initiatief, of op vraag van regering of parlement, adviezen uit te brengen en voorstellen in te dienen. Voorts vragen wij het parlement nog om een aanpassing van de wetgeving inzake bestuurszaken, onderwijs, werk en media. Ook dit is een bevoegdheid van het Vlaams Parlement.

Aan de Vlaamse Regering vragen wij dat iedere minister op zijn niveau uitvoerende initiatieven neemt om de gebruikers van VGT recht te geven op een volwaardig burgerschap. Zij moet ook ijveren voor samenwerking op Europees niveau.

Een klein maar niet onbelangrijk detail is de juiste terminologie. Zo zouden we willen aanmoedigen dat er in officiële documenten niet meer gesproken wordt over ‘doventolken’ maar over ‘tolken Vlaamse Gebarentaal’. Ook het consequent gebruiken van de term “Vlaamse Gebarentaal” of zijn afkorting ‘VGT’ wordt aangemoedigd in tegenstelling tot het generieke “gebarentaal”.

Kortom, de tijd is rijp voor een erkenning van Vlaamse Gebarentaal. Er is een groeiend Doofbewustzijn bij de Vlaamse Doven, de maatschappij staat meer open voor diversiteit en andere culturen, Vlaanderen heeft met Helga Stevens haar eerste Dove parlamentslid en er is toenemend onderzoek en academische kennis omtrent gebarentalen. Erkenning van eigen taal en cultuur is de sleutel tot gelijkwaardig en volwaardig burgerschap.

2. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers

Mevrouw Veerle Heeren: Bedankt voor zowel de uiteenzetting als de petitie. Ik ben het er wel niet mee eens dat er sinds de resolutie van 1998 helemaal niets is gebeurd. Het klopt wel wat de gebarentaal op zich betreft. We moeten nu bekijken of een wetgevend initiatief mogelijk is.

Het verrast mij dat men niet graag hoort spreken over doventolken. Het parlement keurde een resolutie tegen overmatige gebruik van afkortingen goed. Ik vind de term 'tolk VGT' bovendien nogal vaag.

Mevrouw Gracienne Van Nieuwenborgh: Er is een dynamiek op gang gekomen en het is goed dat daarop wordt ingespeeld. Men moet inderdaad toegeven dat horenden zich niet altijd voor honderd procent bewust zijn van de problematiek. Toch heerst thans de wil om iets te doen. Dit initiatief kan het startschot vormen. Ik sluit mij wel aan bij de opmerking van mevrouw Heeren over de afkorting.

De heer Bart Caron: Zeventigduizend handtekeningen is een niet te verwaarlozen aantal. Laten we er werk van maken.

Mevrouw Maartje De Meulder: Bedankt voor de opmerkingen. Wat de terminologie betreft, besef ik dat de term doventolk een wettelijke benaming is. Maar het is wel zo dat men bij de benoeming van tolken telkens een taal uitdrukt, bijvoorbeeld tolk Zweeds. Naar analogie wordt het dan tolk Vlaamse Gebarentaal. Ik begrijp wel het bezwaar tegen de afkorting.

De heer Filip Verstraete: De term doventolk gebruikten wijzelf vroeger ook. Men moet echter een onderscheid maken tussen mensen die doof geboren zijn en mensen die op latere leeftijd doof geworden zijn. De taal van de mensen die op latere leeftijd doof geworden zijn, is eigenlijk het Nederlands. Wanneer zij bij hun communicatie een beroep doen op een tolk, gebruiken ze schrijftolken. De term doventolk leidt dus tot verwarring. Het is niet meteen duidelijk of het gaat om een gebarentaaltolk, een schrijftolk of een orale tolk.

3. Toelichting door prof. Myriam Vermeerbergen

Professor Myriam Vermeerbergen: Ik ben medeoprichter en huidig voorzitter van het Vlaams GebarentaalCentrum (VGTC). Sinds 1990 heb ik me bijna steeds voltijds kunnen toeleggen op gebarentaalonderzoek. Momenteel ben ik aangesteld als postdoctoraal onderzoeker door het FWO-Vlaanderen en werk ik aan de Vrije Universiteit Brussel, waar ik ook verantwoordelijk ben voor de cursus Vlaamse Gebarentaal.

Men vraagt me geregeld hoe ik op de idee kwam om onderzoek te doen naar de Vlaamse Gebarentaal (VGT) en/of vanwaar mijn engagement binnen de Dovengemeenschap vandaan komt. Meestal wordt verondersteld dat ik in mijn familie of vriendenkring Dove gebarentaalgebruikers heb. Dat is niet zo. Mijn interesse voor de taal is ontstaan in het kader van mijn studie Germaanse talen. Deze interesse heeft me in contact gebracht met de Dovengemeenschap en me bewust gemaakt van de problemen van die gemeenschap.

Alle Vlaamse taalkundigen met interesse voor gebarentaalonderzoek zijn op dit moment betrokken bij de strijd voor een ruimere maatschappelijke rol voor de VGT. Een dergelijke politieke betrokkenheid van gebarentaalonderzoekers is zeker in Europa niet uitzonderlijk. Onderzoekers speelden bijvoorbeeld een belangrijke rol bij de invoering van het bilinguaal onderwijs – onderwijs in de Zweedse Gebarentaal en in gesproken Zweeds – voor dove kinderen in Zweden.

Een van de belangrijkste taken die gebarentaalonderzoekers willen opnemen, is het verstrekken van informatie. Vele gebarentalen kenden tot voor kort een soort ondergronds bestaan. Ze werden wel gebruikt voor de onderlinge communicatie binnen de Dovengemeenschap, maar speelden daarbuiten nauwelijks een rol. Ze werden niet gebruikt in het Dovenonderwijs, in de media of voor de communicatie met de horende gemeenschap, tenzij soms in de familie.

Die jarenlange miskennis heeft te maken met misverstanden, over de gebarentaal zelf en/of over het gebruik van die taal. Men dacht bijvoorbeeld dat de gebarentaal geen grammatica had, of dat het gebruik ervan nadelig kon zijn voor Dove kinderen. Een van de eerste keren dat mijn collega prof. dr. Mieke Van Herreweghe en ikzelf de pers haalden met ons pleidooi voor het gebruik van de Vlaamse Gebarentaal in het onderwijs aan Dove kinderen kwam er prompt een lezersbrief. De schrijver stelde dat het onbegrijpelijk was dat we konden pleiten voor een taal die niet eens een grammatica heeft. In dat verband dacht ik aan het boek “De verbeulemansing van Brussel”. Dat omvat een beschrijving van de situatie van Vlamingen in Brussel en van hun taal. In 1870 vroeg een groep Brusselse flaminganten om lager onderwijs in het Nederlands. In het middelbaar onderwijs zouden die kinderen Frans leren en uitgroeien tot echte tweetaligen. De gemeenteraad van Brussel vond lager onderwijs in het Nederlands geen goed idee, want volgens hen was het Vlaams geen taal, maar een dialect zonder grammatica of literatuur. Dit is vergelijkbaar met de argumenten die nu soms nog worden gehanteerd om gebarentaal te weren uit het onderwijs.

Gebarentalen werden niet – en worden helaas nog niet altijd – erkend als volwaardige talen met een echte woordenschat (of gebarenschat) en een eigen grammatica. Vlaamse Gebarentaal wordt nog al te veel gezien als een beperkt hulpmiddel om voor mensen die zich echt niet kunnen bedienen van het Nederlands toch een beetje communicatie mogelijk te maken. Taalkundig onderzoek naar gebarentalen toont echter telkens opnieuw aan dat gebarentalen wel degelijk

volwaardige, zelfstandige en natuurlijke talen zijn. Het is precies over die talige status dat gebarentaalonderzoekers informatie willen geven, om aldus de obstakels op te ruimen die het gebruik van gebarentaal in de weg staan.

Aan het einde van de jaren tachtig, bij het begin van het taalkundig onderzoek naar de Vlaamse Gebarentaal, was het belang van dit onderzoek voor de Vlaamse Dovengemeenschap nog niet zo duidelijk. Daar is echter vrij snel verandering in gekomen. Binnen Fevlado begreep men bijvoorbeeld dat er ook les moest worden gegeven in de grammatica van de VGT als men een betere tolkenopleiding wilde realiseren. Men kan deze grammatica echter pas onderwijzen als die voldoende bekend is en daarvoor is er taalkundig onderzoek nodig. Einde 1994, begin 1995 was er in Vlaanderen niemand meer die zich voltijds met gebarentaalonderzoek kon bezighouden. Daarom beslisten enkele geïnteresseerde Vlaamse taalkundigen en diverse verantwoordelijken uit de Dovengemeenschap om een informeel groepje te vormen met als bedoeling samen te zoeken naar mogelijkheden voor verder onderzoek. Men wilde in eerste instantie een horende ervaren taalkundige samen met een Dove gebarentaalgebruiker laten werken aan grammaticaal onderzoek. Binnen het groepje was er echter ook geregeld overleg over andere onderwerpen die de Dovengemeenschap aanbelangden, bijvoorbeeld over standaardisering. In 1977 waren de twee Vlaamse taalkundigen met interesse voor gebarentaalonderzoek opnieuw aan de slag. Dit was niet het gevolg van de activiteiten van het groepje, maar de belangrijkste doelstelling was hiermee wel gerealiseerd.

De leden voelden echter aan dat in het kader van de evolutie naar een ruimer gebruik van de Vlaamse Gebarentaal diverse initiatieven nodig waren/zijn en dat verdere samenwerking wenselijk was. In 1996-97 was er bovendien een Europees gebarentaalproject en werd er ook in Vlaanderen nagedacht over de toekomst. Een van de prioriteiten die werd geformuleerd was het oprichten van een gebarentaalcentrum dat zou zorgen voor de nodige dynamiek omtrent de VGT. Het informele groepje werd omgevormd tot een meer officiële structuur en het Vlaams GebarentaalCentrum (VGTC) was een feit.

De VGTC is dus een vzw waarbinnen verschillende groepen elkaar vinden: leden van de Vlaamse Dovengemeenschap, personen die werken binnen diensten of organisaties voor doven en slechthorenden en taalkundigen met ervaring op het vlak van gebarentaalonderzoek. De initiatieven zijn vooral, maar niet uitsluitend, gericht op onderwijs van en onderzoek naar de VGT. In de loop van de voorbije jaren hebben we onder meer gewerkt aan videobanden waarop de grammatica van de VGT wordt uitgelegd in VGT. Er werd ook lesmateriaal ontwikkeld voor het onderwijs van de VGT als vreemde taal. Binnen het hiatenproject werd gewerkt aan het samenbrengen en aanvullen van de gebarenschat voor bepaalde vakgebieden, bijvoorbeeld wiskunde en wereldoriëntatie. Er werden studiedagen georganiseerd,

waaronder een pedagogische studiedag voor de medewerkers van de Vlaamse Dovenscholen. Er werden werkteksten geschreven over diverse thema's, onder meer over standaardisering en over maatschappelijke rol van de gebarentaal; we werkten ook mee aan de toelichting bij de vraag om culturele erkenning van VGC. Het VGTC wil ook een gesprekspartner zijn voor de beleidslieden voor onderwerpen die verband houden met de taalkundige aspecten van de Dovengemeenschap.

Het VGTC is ook betrokken bij de huidige vraag naar een culturele erkenning van de VGT. Ik wil hier graag even verduidelijken waarom wij deze erkenning zo belangrijk vinden. De huidige situatie van (jong)volwassen Doven in Vlaanderen leert dat het vooral voor vele vroegdoven onmogelijk is om tot voldoende communicatie te komen en voldoende toegang te hebben tot informatie indien enkel gebruik wordt gemaakt van het Nederlands, ondanks een opvoeding/opleiding waarbinnen het leren gebruiken van het Nederlands centraal stond. Dit betekent dat 'werken aan integra-tie' (bijna) uitsluitend gelijkstellen met zo goed mogelijk gebruik leren maken van de gesproken taal, zoals dat in het verleden gebeurde, niet tot de gewenste resultaten leidt. Het gebruik van de Vlaamse Gebarentaal biedt wel mogelijkheden tot een grotere participatie aan het maatschappelijke leven. Gebarentalen zijn door hun visuele karakter optimaal toegankelijk voor wie niet of onvoldoende hoort. Het gebruik van gebarentalen in het onderwijs en daarbuiten zal volgens ons leiden tot een snellere overdracht van informatie en kennis. Zo wordt het voor Dove kinderen en volwassenen gemakkelijker om dezelfde kansen op vorming en onderwijs te krijgen als horenden. Dit leidt op zijn beurt tot betere kansen op de arbeidsmarkt.

Een beroep kunnen doen op een tolk in situaties waar de communicatie in gesproken taal tekort schiet, zal eveneens leiden tot meer en betere mogelijkheden om deel te nemen aan vergaderingen, samenkomsten, informatieavonden en dergelijke. Groeps gesprekken zijn immers ook voor wie optimaal kan spreken en spraakafzien, onmogelijk te volgen wanneer enkel de gesproken taal gehanteerd wordt. Een vader van een volwassen Dove dochter vertelde mij ooit hoe gefrustreerd hij was omdat hij en zijn vrouw er alles had-den aan gedaan om hun dochter weg te houden van die 'achterlijke gebarentaal', haar met veel ondersteuning een opleiding hadden kunnen laten volgen in een gewone school, heel trots waren geweest toen ze trouwde met een horende partner en een goede baan vond en nu moesten vaststellen dat hun dochter het zo jammer vond dat ze geen VGT kende waardoor ze voor bepaalde activiteiten, zoals vergaderingen op het werk, geen beroep kon doen op een tolk. De mogelijkheid gebruik te kunnen maken van Vlaamse Gebarentaal staat voor ons dus gelijk met de mogelijkheid optimaal te kunnen deelnemen aan het maatschappelijke leven. En een culturele erkenning van VGT zal die mogelijkheid zeker bevorderen.

Maar er is nog wat anders. Taalkundig onderzoek heeft aangetoond dat gebarentalen volwaardige talen zijn; neurologisch, pedagogisch en psychologisch onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat het gebruik van een gebarentaal geen enkel nadelig gevolg heeft voor het individu, niet voor de algemene ontwikkeling en niet voor de taalontwikkeling. Gebarentalen hebben echter nog steeds af te rekenen met een lage status en een negatief imago. Al te veel straalt dat negatieve imago trouwens af op de gebruikers van gebarentalen. Nog steeds wordt er, ook binnen de Dovengemeenschap, bijvoorbeeld van uitgegaan dat wie niet zo goed Nederlands kan spreken, dom(mer) is, of die persoon nu een goede VGT-gebruiker is of niet. Wij denken dat de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal een belangrijke stap kan – en zal – zijn in de opwaardering van deze taal. En dat een dergelijke opwaardering ertoe zal leiden dat gebarentaalgebruikers beter in hun ‘Doof vel’ gaan zitten en dat ouders mogelijk sneller zullen overgaan tot het aanbieden en leren van de taal die voor hun Dove kind optimaal toegankelijk is en die met dat kind een optimale communicatie mogelijk maakt. Ten slotte zijn taal en cultuur ook heel nauw met elkaar verbonden en is de Vlaamse Gebarentaal niet alleen de basis van Dovencultuur in Vlaanderen maar ook de lijm die de Dovengemeenschap verbindt. De Vlaamse Gebarentaal is het fundament van een Dove identiteit en Dovencultuur.

Wij menen dat een erkenning van de Vlaamse Gebarentaal door de Vlaamse overheid betekent dat die overheid zegt: Vlaamse Gebarentaal is een volwaardige taal.

Tot slot wil ik nog kort ingaan op de rol die een vereniging als het VGTC in de toekomst – en hopelijk is dat een toekomst waarin VGT een erkende taal is – kan spelen. Zoals reeds gezegd, brengt de evolutie naar een ruimer gebruik van een taal onder meer met zich mee dat er onderzoek over die taal nodig is. Het gebruik van VGT als onderwijsmedium en het gestructureerd onderwijzen van deze taal (onder meer aan wie professioneel met VGT aan de slag wil: tolken VGT, leerkrachten en opvoeders van Dove kinderen, docenten VGT..., maar ook aan familieleden en vrienden van Dove kinderen en volwassenen), is uiteraard maar mogelijk indien er voldoende informatie over de structuur (grammatica, woordenschat enzovoort) en het gebruik van deze taal beschikbaar is. De impliciete kennis van VGT, aanwezig bij de gebruikers van deze taal, dient dus door middel van taalkundig onderzoek te worden omgezet in expliciete kennis. Taalkundig onderzoek naar VGT staat, voornamelijk omwille van het zeer beperkte aantal onderzoekers, nog in de kinderschoenen. Daarom is het des te belangrijker om toekomstige onderzoeksactiviteiten te coördineren, dit om eventuele verspilling van tijd en middelen te vermijden.

Bovendien dienen de resultaten van het onderzoek ‘vertaald’ te worden in bruikbare instrumenten, bijvoorbeeld in leermiddelen voor wie de taal wil leren of onderwijzen (woordenboeken, naslagwerk(en) omtrent de grammatica van de Vlaamse Gebarentaal, (taal)cursuspakketten ‘Vlaamse Gebarentaal’ voor diverse

doelgroepen enzovoort). Beide taken (coördineren van onderzoeksactiviteiten en ‘vertaling’ van de resultaten daarvan) kunnen worden opgenomen door het Vlaams GebarentaalCentrum. Zoals reeds gezegd zijn alle Vlaamse taalkundigen met ervaring op het vlak van gebarentaalonderzoek lid van deze vzw, wat de coördinatie van het (fundamentele) gebarentaalonderzoek zeker ten goede komt. Bovendien heeft het VGTC reeds ervaring met het ‘vertalen’ van onderzoeksresultaten naar het werkveld toe. Dit sluit trouwens aan bij de voorlaatste beleidsaanbeveling geformuleerd in het kader van het PBO-project ‘De Dovengemeenschap in Vlaanderen: doorlichting, sensibilisering en standaardisering van de Vlaamse Gebarentaal’, die te vinden is als bijlage bij het document ‘Toelichting Erkenning van de Vlaamse Gebarentaal’ dat u ontvangen heeft.

4. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers

De heer Johan Deckmyn: Ik heb begrepen dat het aantal gebruikers uit de Dovengemeenschap ongeveer 6000 bedraagt, maar dat er ook niet-Dove gebruikers zijn. Om hoeveel mensen gaat het?

Ik vind het hiatenproject zeer interessant, en vraag me af of daarrond overleg is met de Nederland-se gebarentaal. Het zou interessant zijn om voor deze nieuwe woorden gemeenschappelijke gebaren te kiezen.

De lage status van deze taal is niet mijn perceptie. Hoewel ik niet zoveel in contact kom met gebarentaal heb ik ze nooit als negatief ervaren. Gebeurt dat dan vooral in de omgeving van de gebruikers zelf? Kunt u concrete voorbeelden geven?

Mevrouw Helga Stevens: Ik wil even reageren op de tussenkomst van de heer Deckmyn. De vraag naar één gestandaardiseerde gebarentaal komt heel dikwijls terug. Maar dat is hetzelfde als vragen waarom er niet één algemene gesproken taal is. Gebarentalen zijn levende talen, die ontstaan zijn en zich ontwikkelen binnen een lokale cultuur. De Vlaamse gebarentaal ontstond in de Vlaamse, de Nederlandse gebarentaal in de Nederlandse Dovenscholen. Vlaamse en Nederlandse Doven hebben natuurlijk wel een gemeenschappelijke geschreven taal, maar het streven naar een gemeenschappelijke gebarentaal is niet zinvol. Het zou zoiets zijn als één taal willen maken van Nederlands en Duits.

Nieuwe woorden zijn dikwijls wél gemeenschappelijk. Daarnaast stellen we ook vast dat de vijf varianten van de Vlaamse gebarentaal, ontstaan in de vijf Vlaamse Dovenscholen, meer en meer naar elkaar toegroeien. Dat hebben we te danken aan de meer intense communicatie door intrede van de pc en internet.

De heer Johan Deckmyn: Ik denk dat mijn vraag niet duidelijk was. Ik had het niet over een eenmaking van de Vlaamse en de Nederlandse gebarentaal. Ik vroeg alleen maar of er, in het kader van het hiatenproject, geen gestandaardiseerde gebaren konden gemaakt worden voor de nieuwe woorden.

Professor Myriam Vermeerbergen: Het hiatenproject heeft zich beziggehouden met de terreinen van de taalkunde, de wiskunde, de wereldoriëntatie en de informatica. Ik verduidelijk even de werkwijze.

Eerst hebben we de beschikbare termen geïnventariseerd. Het is immers niet omdat één persoon een bepaald woord of gebaar niet kent, dat dat niet bestaat in de taal. Op die manier hebben we vastgesteld waar de leemten waren. Dan zijn we nagegaan of we die gaten konden opvullen met leengebaren uit de gebarentalen die we kennen. Er zijn immers gebarentalen die, omdat ze al langer gebruikt worden in het onderwijs, minder hiaten vertonen voor een bepaald vakgebied. Die leengebaren hebben we dan getest aan de intuïties van gebarentaalgebruikers. Net zoals voor gesproken talen, zijn er immers combinerrestricties in een gebarentaal. Er zijn bijvoorbeeld gesproken talen die toelaten dat een woord begint met de combinatie 'rd'; in het Nederlands kan die combinatie aan het begin van een woord niet. Zo heeft ook de VGT bepaalde restricties die er in andere talen niet zijn. Daarom hebben we de gebarentaalgebruikers gevraagd of de leengebaren voor hen aanvaardbaar waren. Voor sommige gebaren bleek er geen enkel probleem te zijn, voor andere wel. Waar er dan nog gaten overbleven, werd er samen met gebarentaalgebruikers een nieuw gebaar bedacht. Zeker voor taalkunde was het zeer zinvol om voor het hiatenproject over de gebarentaalgrenzen heen te gaan kijken.

Wat betreft het aantal mensen dat VGT kent we hebben geprobeerd de mensen die VGT als vreemde taal geleerd hebben, te tellen op basis van een aantal gegevens. We hebben proberen te schatten hoeveel mensen als ouder, als broer of zus of door cursussen VGT in contact komen met de taal. Voor concrete gegevens verwijs ik naar punt VIII op pagina 16 van de toelichting. Er dient wel opgemerkt dat niet iedereen die nu de VGT kent, dat ook in een cursus heeft geleerd. Toen ik in 1990 begon met mijn onderzoek, bestond er nog geen cursus en ik heb VGT geleerd uit contacten met Doven.

Over de lage status van de taal dan. In Vlaanderen kende het Dovenonderwijs als het ware een watervalstelsel. In eerste instantie bood men aan Dove kinderen alleen het Nederlands in gesproken vorm aan. Als dat niet lukte, bood men ondersteuning aan, in eerste instantie in de vorm van vingerspelling of het schrift, en pas in laatste instantie in de vorm van gebaren. In sommige scholen, zeker in de jaren zestig, was het zelfs gebruikelijk om alleen gebaren aan te bieden aan Dove kinderen met een meervoudige handicap, en dat betekende dan vaak met een

bijkomende men-tale handicap. U begrijpt dan ook dat, voor gebarentaalgebruikers zelf, geassocieerd worden met gebaren iets betekende als: ik ben te dom om een gesproken taal te gebruiken en/of ik heb een men-tale handicap. Sommige oudere mensen schrikken er daarom nog steeds voor terug een gebarentaal te gebruiken in het openbaar.

Gebarentalen hebben tot op vandaag nog altijd een lage status. Er bestaan nog zoveel misverstanden over die talen en het gebruik ervan. Men denkt nog vaak dat men in Vlaamse Gebarentaal niet over alles kan praten, niet over abstracte zaken bijvoorbeeld, terwijl men er poëzie van Pablo Neruda in kan vertalen of discussiëren over de filosofie van Kant. Nog altijd wordt aan ouders van dove kinderen gezegd om de gebarentaal niet aan te bieden, bijvoorbeeld met als argument dat de kinderen dan niet zullen willen (leren) spreken of men vertelt aan ouders dat hun kind geen gebarentaal nodig heeft. Dit toont opnieuw aan dat de taal niet zozeer gezien wordt als volwaardige taal, waardevol om te leren en kennen, maar enkel als hulpmiddel voor wie het met het Nederlands alleen niet redt.

De voorzitter: Op het vlak van de erkenning van gebarentaal kan Vlaanderen van Wallonië nog wat leren. Daarom hebben we ook de heer Haesenne uitgenodigd.

5. Uiteenzetting door de heer Thierry Haesenne

De heer Thierry Haesenne, Linguïst en lid van de adviescommissie Langue des Signes de Belgique Francophone (LSFB): Ik ben linguïst, onderzoeker en lid van de adviescommissie Langue des Signes de Belgique Francophone. Ik wil een korte historiek geven van de situatie van de gebarentaal in Franstalig België en in de wereld.

In 1880 werd de gebarentaal verboden tijdens het Congres van Milaan. Honderd jaar lang kon daardoor gebarentaal niet gebruikt worden in het onderwijs. In 1981, Jaar van de Persoon met een handicap, heeft de Franse Gemeenschap een vertaling in gebarentaal van het televisiejournaal aanvaard. Die bestaat nu dus sinds 25 jaar. Maar voor de Dovengemeenschap was dat niet voldoende. Zij pleitte voor de erkenning van gebarentaal in een decreet. In 1983 heeft PRL-volksvertegenwoordiger Philippe Monfils het gebruik van dan de gebarentaal in het onderwijs impliciet erkend: de taal kon officieus worden gebruikt. Daardoor werd de situatie min of meer normaal. Tussen 1988 en 1998 heeft het Europees Parlement enkele resoluties aangenomen die de lidstaten er toe aanzetten om de gebarentaal te erkennen. Sommige landen hebben dat gedaan. In 1998 is de regenboogcoalitie van PS, Ecolo en MR naar de eisen van de Dovengemeenschap beginnen te luisteren en hebben die partijen nagedacht over de mogelijkheid om de gebarentaal te erkennen.

In 1999 besloot de regering gebarentaal voorwaardelijk te erkennen. Er moest een haalbaarheidsrapport komen en een onderzoek naar de stand van zaken van de gebarentaal in Wallonië. Drie universiteiten zouden dat rapport opstellen en een

onderzoek uitvoeren. Ze moesten daar uiteraard voor betaald worden, maar daar was op dat ogenblik geen geld voor.

Pas in 2002 werd geld vrijgemaakt. Twee universiteiten kregen de opdracht: de ULB en het Institut Marie Haps, dat samenwerkte met de UCL. Beide universiteiten hebben de situatie van de gebarentaal in Wallonië versneld onderzocht. Ze hebben daar een verslag van opgesteld. Dat verslag is in maart 2003 overhandigd aan de Waalse regering.

Het verslag bevat vijf thema's: onderwijs, tolken, vroegtijdige hulp, toegang tot informatie en informatie in het algemeen en ten slotte onderzoek. Het verslag telt 160 bladzijden. Het verslag schetst ook de situatie in de andere Europese landen.

Het rapport bevat 75 aanbevelingen. Zo raadt men de regering aan om gebarentaal in het onderwijs te erkennen. Men vraagt meer duidelijkheid over de grammaticale structuur van de gebarentaal. Er wordt eveneens aandacht besteed aan de gebarentaaldialecten en aan de vereniging ervan in één Franstalige gebarentaal. Het gebruik van geschreven taal wordt sterk afgeraden. We dringen aan op het gebruik van gebarentaal. We willen eveneens dat alle lacunes worden weggewerkt.

Het rapport is in 2003 aan parlement en regering bezorgd. Er is toen unaniem besloten om de Franstalige gebarentaal in België te erkennen. Op dat unanieme besluit volgde echter geen uitvoeringsbesluit.

Er is wel een bijzondere commissie opgericht die een verslag moest maken, aanbevelingen formuleren en voorstellen lanceren om de erkenning in de praktijk om te zetten. Er zijn evenwel geen middelen vrijgemaakt.

In juni 2004 is die commissie samengesteld. Ze bestaat uit 15 effectieve en 15 plaatsvervangende leden. Eén derde van de leden zijn Doven. Twee derden horenden. Op zich is dat al een probleem omdat de gebarentaal de taal van de Dovengemeenschap is. Daarom is besloten de Doven twee stemmen te geven en de horenden maar één. De leden hebben een eenmalig verlengbaar mandaat van 4 jaar.

In de commissie wordt uitvoerig van gedachten gewisseld omdat de meningen uiteenlopend zijn. Uiteindelijk is besloten vier subcommissies in het leven te roepen. Ik ben zelf voorzitter van de subcommissie bevoegd voor tolken. De subcommissie Vroegtijdige hulp voor kinderen gaat na hoe gebarentaal thuis gebruikt kan worden.

De situatie van de gebarentaal in Wallonië is desastreus. Er is nog geen officieel onderwijs in gebarentaal voor Doven. Er is eigenlijk nog geen officieel onderwijs in gebarentaal. Er is één tweetalige school in Namen.

Gebarentolk wordt niet officieel erkend als beroep. Gebarentaal wordt onderwezen binnen het onderwijs voor sociale promotie. We hopen dat we het niveau omhoog krijgen zodat gebarentaal ook op universitair onderwijs wordt onderricht.

Op het vlak van informatie-ontsluiting hebben wij maar twee zaken bereikt. Het journaal en het kinderjournaal op televisie worden getolkt in gebarentaal.

Doven worden ook nog steeds gediscrimineerd op de arbeidsmarkt. Gebarentaal is hun hoofdtaal. Frans is hun tweede taal.

In Franstalig België is er één onderzoekscentrum, namelijk Institut Marie Haps in Brussel. Dat centrum bestaat uit twee halftijdse onderzoekers, een Dove en een horende. Dat is heel weinig in verhouding tot de hoeveelheid werk. We zouden dat centrum graag uitbreiden, maar daar is helaas geen geld voor.

In het algemeen laat de toegang tot informatie voor Doven te wensen over. Zeker op hoger niveau. Omdat de Doven totnogtoe maar weinig invloed hebben kunnen uitoefenen op de beleidvoerders wordt de gebarentaal onvoldoende erkend. De gebarentaal is officieel erkend in 2003. Daar is toen veel poeha rond gemaakt. Er zouden binnen de drie jaar 150 medewerkers worden aangetrokken om zich binnen het LSFb-kader in te zetten als gebarentolk, onderzoeker, lesgever, sociale werker, raadgever enzovoort. We zijn nu twee jaar verder, maar totnogtoe is geen enkele belofte vervuld.

In Franstalig België zijn het vooral Ecolo en MR die zich inzetten voor de Dovengemeenschap. Ecolo maakt helaas geen deel meer uit van de meerderheid. CDH maakt wel deel uit van de meerderheid, maar doet weinig. We vrezen dat de belangstelling voor onze problemen zal afnemen. Gebarentaal is de bevoegdheid van de minister voor Volksgezondheid. Gebarentaal is zo een medische aangelegenheid geworden. Dat is op zijn minst een vreemde situatie.

Wij vrezen dat de officiële erkenning een symbolische zaak was. We merken er weinig van in de praktijk. Er wordt geen geld voor vrijgemaakt. We hopen dat de situatie nog verbetert. We hebben CDH erover aangesproken. Men heeft ons beloofd dit dossier bovenaan de agenda te zetten.

We onderhandelen op dit ogenblik met de regering over een eventuele opleiding voor gebarentolk. Bij voorkeur op universitair niveau. Er moet een bijzonder onderzoekscentrum worden opgericht.

6. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers

De heer Bart Caron: Als West-Vlaming vind ik taaldiversiteit een verrijking voor onze samenleving.

Wat betekent grammatica precies in deze context? Is er een verband tussen de Nederlandse grammatica en de gebarentaal grammatica?

Hoe verloopt de internationale communicatie tussen Doven? Is er een soort lingua franca?

De heer Jan Loones: Vroeger stelde ik mij ook een universele gebarentaal voor. Een soort Esperanto in de gebarentaal. Mevrouw Helga Stevens heeft mij van deze gedenkenis afgebracht. In de gebarentaal kent men tot mijn grote verrassing evenzeer cultuurdiversiteit. Ik stel die vraag niet meer, maar het antwoord benieuwt me wel.

Professor Myriam Vermeerbergen: Elke taal heeft eigen bouwstenen en regels om met de bouwstenen aan de slag te gaan; dat is de grammatica. In het Nederlands is bijvoorbeeld de woordvolgorde belangrijk bij het bepalen van wie iets doet of ondergaat: Jan slaat Mieke is wat anders dan Mieke slaat Jan. Het Latijn heeft daarentegen een vrije woordvolgorde; de uitgang van het woord bepaalt wie handelt. Ook gebarentalen hebben een eigen grammatica. In een gebarentaal kan men ook aangeven of je bijvoorbeeld iemand plaagt of zelf wordt geplaagd en dit door de beweging van het werkwoord of de vorm van het gebaar aan te passen. Elke gebarentaal heeft eigen grammaticale regels en een taalkundige beschrijft die.

In het verleden is er op een bepaald moment wel beslist om een internationale gebarentaal te ontwikkelen (Gestuno). Er is evenwel van alles misgelopen. Het belangrijkste dat er is misgelopen, is dat men alleen de woordenschat heeft aangepakt en niet heeft nagedacht over de grammatica.

Doven communiceren schijnbaar met meer gemak dan horenden over de taalgrenzen heen. Zo is het geen probleem voor een Vlaamse Dove om bijvoorbeeld met een Finse Dove te communiceren, toch niet als het gaat om alledaagse gespreksonderwerpen. De Vlaamse Dove verstaat evenwel niets als twee Finse Doven met elkaar aan het communiceren zijn in Finse Gebarentaal. Dove mensen kunnen zich blijkbaar heel goed aanpassen aan de anderen en onderhandelen permanent bij internationale communicatie. Ze combineren de gebarentaal met veel lichaamstaal en pantomime en daardoor slagen ze er in om de zaken voor elkaar verstaanbaar te maken, nogmaals: als het gaat over niet al te ingewillende zaken.

De lingua franca zijn op dit ogenblik ASL of American Sign Language en in mindere mate BSL, British Sign Language. America en Engeland zijn immers de landen waar Doven vanuit heel Europa naartoe gaan voor voortgezet onderwijs. Daar bestaat universitair en hogeschoolonderwijs in een gebarentaal. Doven die er

studerenden pikken er dan de gebarentaal op en kunnen die taal gebruiken als lingua franca.

De heer Jurgen Verstrepen: Iedereen is het erover eens dat de erkenning er moet komen. Op welke manier kunnen de misverstanden over gebarentaal worden weggenomen?

Professor Myriam Vermeerbergen: Een aantal zaken speelt een rol. Zo is heel goede informatie over de talige status en het gebruik van de taal heel belangrijk. Het feit dat men in bepaalde periodes het gebruik van een gebarentaal verbood of de taal niet gebruikte als onderwijsmedium, heeft zeker ook te maken met het feit dat men toen niet wist dat gebarentalen volwaardige talen zijn. In een bepaalde periode is er veel onderzoek gedaan naar het belang van de taal en een vroeg taalaanbod voor de algemene ontwikkeling van kinderen. Men wist dat er een mentale achterstand kan ontstaan als kinderen geen taal verwerven. Als men daaraan de idee koppelt dat gebarentalen geen volwaardige talen zijn, begrijpt men waarom men in het onderwijs alles op alles zette om Dove kinderen een gesproken taal aan te bieden. Hoe men de taal behandelt heeft, heeft dus veel te maken met misverstanden en die misverstanden moeten echt verdwijnen door goede informatie te verspreiden.

Ook belangrijk is dat de Vlaamse Gebarentaal op academisch niveau wordt onderricht en dat er onderzoek naar gebeurt. Als mensen weten dat de taal op universitair niveau wordt onderwezen en dat ze wordt onderzocht, gaat men gemakkelijker aanvaarden dat het om een volwaardige taal gaat. Ook voor gebarentaalgebruikers is het essentieel dat ze beseffen dat hun gebarentaal een volwaardige taal is, bijvoorbeeld voor Dove ouders met horende kinderen. Sommige van deze Dove ouders met horende kinderen weten intussen dat de Vlaamse Gegebarentaal een volwaardige taal is en dat ze perfect met hun kinderen kunnen communiceren in die gebarentaal, maar staan daar toch nog wat aarzelend tegenover en zijn bang voor de mogelijke gevolgen ervan.

Verder moet men de taal ook zoveel mogelijk zichtbaar maken, ook bijvoorbeeld in de media. Men dient zichtbaar te maken dat men met een gebarentaal en met tolken Vlaamse Gebarentaal op een gemakkelijkere manier kan functioneren, zoals mevrouw Stevens dat hier doet.

De heer Jurgen Verstrepen: Ik vind het spijtig dat de Vlaamse openbare omroep geen nieuwsuitzendingen met een gebarentolk heeft, terwijl de RTBF dat wel heeft.

Mevrouw Helga Stevens: Het klopt dat de RTBF gebarentolken heeft en de VRT niet. Dat feit is historisch gegroeid. In overleg met de Vlaamse Dovengemeenschap heeft de VRT beslist om te investeren in ondertiteling. Het was toen een of/ of-

situatie. De Dovengemeenschap heeft sterk getwijfeld. Er bestaat een grote groep slechthorenden en mensen die doof zijn geworden. Die hebben meer baat bij ondertiteling dan bij een doventolk. Daarom heeft men voor ondertiteling gekozen. We hopen evenwel dat er per dag een tot twee programma's met informatie in gebarentaal komen. Veel Doven hebben vaak moeite om te lezen. Ze zijn functioneel analfabeet. Ze kunnen de Nederlandse woorden wel lezen, maar begrijpen de inhoud veel moeilijker. Voor die groep is gebarentaal belangrijk.

Als we in het parlement de gevolgen van de erkenning bespreken, kunnen we stap voor stap meer streven naar gebarentaal op tv. Dat is een van de bedoelingen van de petitie.

Mevrouw Veerle Heeren: In een tijd waar via het inbrengen van een cochleair implantaat (CI) het gehoor van heel wat mensen kan worden verbeterd, blijft gebarentaal toch essentieel. Als men het apparaat uitzet, is men immers opnieuw doof.

Professor Myriam Vermeerbergen: Als taalkundige is het vreemd vast te stellen dat ervoor wordt gepleit dat horenden zoveel mogelijk talen leren, terwijl men in verband met Dove kinderen aanraadt om een bepaalde taal niet te leren. Vooral in de Verenigde Staten is er momenteel een soort 'sign with your baby-movement'. Onderzoek heeft aangetoond dat de eerste gebaren vroeger komen dan de eerste woorden en nu stimuleert men het gebruik van gebaren met horende kinderen. Er zijn zelfs dvd's en video's met heuse programma's. Tegelijkertijd wordt er aan ouders van Dove kinderen, vooral dan aan Dove kinderen met een CI, afgeraden om een gebarentaal aan te bieden.

Ik doe geen uitspraak over het nut van een CI, door ben ik niet voor bevoegd. Maar een taal erbij leren kan nooit kwaad. Als men VGT leert, is dat hoe dan ook een verrijking, zelfs al heeft men die taal later niet nodig. Mijn mentor wees mij eens op de gelijkenis tussen het huidige geloof in de CI en de gevolgen daarvan voor de gebarentalen en de situatie in de jaren zestig in verband met gehoorapparatuur. Die ontwikkelde toen zo sterk dat sommigen ervan overtuigd waren dat Doven zo goed zouden kunnen horen dat gebarentaal overbodig zou worden. De sterke nadruk op het oralisme in het onderwijs in de jaren zestig heeft ook daarmee te maken. Het kan natuurlijk zijn dat men dankzij CI op termijn beter gaat horen, maar dat heft dus het argument pro VGT niet op. Nogmaals: VGT is niet louter een hulpmiddel, het is een taal en een taal erbij kan nooit kwaad.

7. Uiteenzetting door de heer Filip Verstraete

De heer Filip Verstraete: Ik ben voorzitter van Fevlado, de Federatie van Vlaamse DovenOrganisaties. Onze federatie verdedigt de belangen en rechten van de Vlaamse Doven. Eén van die rechten is de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal.

Mijn collega's hebben het al gehad over het belang van de gebarentaal voor Dove mensen. Dat zal ik niet opnieuw herhalen. Ik wil het graag hebben over de praktische gevolgen van de erkenning van VGT.

Eerst en vooral zal het aanvaarden van onze taal respect met zich meebrengen. De erkenning van de taal betekent ook de erkenning van onze cultuur en leefwereld, van onze eigen manier van communiceren. Wij hebben de Vlaamse Gebarentaal nodig om te communiceren. Daarnaast hebben we ook het Nederlands nodig als schriftelijke taal voor het lezen en schrijven. We kunnen gerust zeggen dat Dove personen tot zekere mate tweetalig zijn.

De maatschappij en overheid verwachten dat Dove en slechthorende personen zo goed mogelijk integreren. Wij willen dit zelf ook. Algemeen stellen we vast dat het integratieproces positief evolueert. Als ik mijn eigen situatie vergelijk met die van mijn Dove ouders ben ik bij dat ik nu leef. Als ik dan terugdenk aan mijn kindertijd en die vergelijk met die van mijn drie Dove kinderen, ben ik wel positief. De situatie voor Dove en slechthorende personen is er op vooruitgegaan, maar toch is ze nog niet voldoende goed. Zo is er geen emancipatie mogelijk zolang de taal van de Dovengemeenschap niet erkend is.

Over het algemeen krijgen Doven minder kansen dan horende mensen, zoals op gebied van onderwijs, tewerkstelling, toegang tot informatie. Zoals reeds door Maartje werd aangehaald, worden Dove personen nog vaak gediscrimineerd. De culturele erkenning van de Dovencultuur is een eerste stap in de antidiscriminatie van Doven en slechthorenden.

Er zijn reeds enkele acties gevoerd rond de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal. Zo schreef Fevlado vóór de laatste verkiezingen naar alle Vlaamse partijen met de vraag hoe zij tegenover deze erkenning staan. Elke partij reageerde hier positief op. Ook dankzij de petitie van DAF merkten we dat wij op heel wat steun kunnen rekenen.

De Dovengemeenschap verwacht dan ook dat het Vlaams Parlement de Vlaamse Gebarentaal zal erkennen. De erkenning zal uiteraard gevolgen met zich meebrengen voor de Dove personen, maar dat niet alles op korte tijd gerealiseerd kan worden, weten wij ook. Zoals ik al verklaarde is de situatie voor Dove personen in Vlaanderen reeds veel beter. Zo is er op bepaalde gebieden reeds een impliciete erkenning van de VGT. De eerste stap zou moeten zijn om deze zaken uit te bouwen.

Om een beter zicht te krijgen op wat deze impliciete erkenning inhoudt en hoe deze nog meer uitgebouwd kan worden, zal ik u voor verschillende domeinen in de maatschappij een korte situatieschets geven.

Het domein onderwijs is een topprioriteit binnen de Dovengemeenschap. Momenteel gaan Dove kinderen ofwel naar een school waar men het type 7 onderwijs aanbiedt, ofwel naar een reguliere school waar de kinderen integreren.

De plaats van de Vlaamse Gebarentaal binnen het onderwijs is nog steeds marginaal. Zo is er in het type 7 onderwijs niet altijd een vak Gebarentaal. Sommige scholen bieden dit aan, andere niet. Het is niet als verplicht vak opgenomen in het onderwijscurriculum en hier moet verandering in komen. Zoals ik reeds aanhaalde, willen Dove mensen zo goed mogelijk integreren. Kinderen kunnen vanaf het secundair onderwijs integreren in een gewone school dankzij een tolk Vlaamse Gebarentaal en GO-begeleiding. Als deze kinderen echter de Vlaamse Gebarentaal niet goed genoeg kennen, is het gebruik van een tolk ook niet mogelijk. Het is dus belangrijk dat de kinderen op een degelijke manier het lexicon van de VGT aangeboden krijgen en zo hun gebarenschat uitbreiden. Daarnaast moeten zij ook de grammatica van de Vlaamse Gebarentaal leren, zodat het voor hen gemakkelijker is om een andere grammatica, zoals die van het Nederlands te leren. Dit, het lexicon en de grammatica van de Vlaamse Gebarentaal, moet via onderwijs aangeboden worden, zoals ook horende kinderen het Nederlands leren.

In het geïntegreerd onderwijs volgen Dove kinderen les met hun horende medestudenten, dankzij een tolk. Voor dit schooljaar is het zo dat een Doof kind kan rekenen op 4 tot 7 tolkuren per week, wat minimaal is in een lesweek van ongeveer 32 uren. Enkele jaren geleden kon een Dove leerling nog rekenen op 12 uren per week. Er zijn nu namelijk meer integratiekandidaten, terwijl het aantal tolkuren gelijk is gebleven. Het feit dat het aantal uren zo beperkt is en dat er geen zekerheid is dat een kind doorgaan zijn/haar opleiding hetzelfde aantal uren zal krijgen vinden wij en de ouders van Dove kinderen schandalig. Hoe kan men op deze manier spreken over gelijke kansen in het onderwijs?

Dezelfde situatie doet zich voor bij studenten aan de hogeschool of universiteit. Het is wel zo dat alle personen met een handicap, dus ook Dove personen, via het Vlaams Fonds pedagogische hulp kunnen krijgen. Hiervoor is er een budget van 12.752 euro voorzien per jaar, per persoon. Dit budget kan echter niet gebruikt worden om de tolk van de Dove persoon te vergoeden. Fevlado vraagt een flexibelere besteding van dit budget.

Op het vlak van volwassenenonderwijs, tweedekansonderwijs en levenslang leren worden er niet voldoende kansen geboden aan Dove personen. Niettegenstaande het feit dat de Vlaamse Regering veel investeert in omscholing en blijvend leren, zijn deze initiatieven niet toegankelijk voor Dove volwassenen. Er is geen enkele volwassenenopleiding in Vlaanderen toegankelijk voor een Dove volwassene

omdat men hiervoor geen recht heeft op tolkuren en de opleidingscentra ook niet (kunnen) instaan voor de tolkkosten. De opleidingen kunnen gevolgd worden door horende Vlamingen, anderstaligen en allochtonen maar niet door Dove personen. Fevlado klaagt dit aan als discriminatie en wil hiervoor een oplossing.

Via de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal willen wij dat deze taal ten eerste een plaats krijgt binnen het onderwijs aan Dove kinderen. Daarnaast moeten Dove studenten de lessen in het gewone onderwijs kunnen volgen via een tolk en zouden Dove volwassenen recht moeten hebben op tolkuren om een opleiding te volgen. Hierbij moet er verzekerd worden dat de Dove persoon de volledige opleiding zal kunnen volgen met een tolk.

De tewerkstellingsgraad van Dove mensen in Vlaanderen is momenteel vrij positief. In Wallonië is de situatie minder goed. De situatie in Vlaanderen is vooral te danken aan de subsidies van het Vlaams Fonds. Voor de werkgevers is er een Vlaamse Inschakelingspremie (VIP). Er is ook Cao26. Dove personen kunnen ook een tussenkomst voor hulpmiddelen vragen bij het VFSIPH. Ze hebben ook recht op tolkuren voor arbeidssituaties. Het gaat om tien tot twintig procent van de arbeidsuren. Voor de meeste Dove mensen is dat voldoende. Er zijn echter nog andere problemen op de werkvloer. Werkgevers en collega's weten vaak niet goed hoe ze moeten communiceren met een Dove persoon. Het is belangrijk dat er bij personeelsvergaderingen een tolk kan aanwezig zijn, maar sommige werkgevers weigeren dat. Kan-sen op promotie worden voor Doven onmogelijk indien het gebruik van een tolk geweigerd wordt voor mondelinge examens. Op dit vlak zouden werkgevers en collega's moeten worden gesensibiliseerd.

Er zijn geen aanpassingen voor volwassen Dove mensen die een opleiding willen volgen. Bij de VDAB kunnen ze een cursus volgen, maar ze hebben geen recht op een tolk. De vorige minister van Welzijn, mevrouw Byttebier, heeft hiervoor inspanningen geleverd, maar het ontwerpbesluit werd nooit ondertekend. We hopen dat dit opnieuw op de agenda kan worden geplaatst.

Verspreid over het hele land bestaan er ATB-diensten (Arbeidstrajectbegeleidingsdiensten) die personen met een handicap begeleiden bij het zoeken naar werk. In sommige diensten zijn er personeelsleden die gebarentaal kennen, in andere niet. Het zou goed zijn als meer diensten toegankelijk zijn. Zo zouden Dove mensen meer kans hebben op werk.

Zorg is een breed onderwerp dat ik niet gedetailleerd zal behandelen. In sommige diensten zijn er mensen die gebarentaal kennen, maar dat is niet overal het geval. In Gent is er bijvoorbeeld een psychiatrische instelling met een begeleider die vlot is in gebaren en die Dove patiënten kan begeleiden. In veel ambulante diensten voor Geestelijke Gezondheidszorg is er echter geen communicatie mogelijk. Hetzelfde

geldt voor de diensten voor Begeleid Wonen. Door de erkenning van de VGT zouden Dove mensen een betere zorg kunnen krijgen.

Het gerecht en de politie aanvaardt dat Dove men-sen een tolk gebruiken. Het is echter vaak onduidelijk wie de tolk betaalt. Soms worden de kosten betaald door de rechter, soms moet de Dove zelf instaan voor de kosten. Hierover zouden we graag wat meer duidelijkheid krijgen.

De verschillende overheden hebben al heel wat inspanningen geleverd om hun diensten toegankelijk te maken voor Doven en slechthorenden. Er werden bijvoorbeeld cursussen gebarentaal georganiseerd voor het stadspersoneel. De collega's van een Dove medewerker die bij de overheid werken, gaan soms gebarentaal leren. Bij vergaderingen en culturele activiteiten van de overheid wordt er soms een tolk ingezet als er Dove mensen aanwezig zijn. Ook hier is er echter onduidelijkheid over de vergoeding van de tolken. In de ene provincie wordt de tolk betaald, in de andere provincie is dat niet het geval. Ook op lokaal vlak is er geen eenduidigheid.

De overheidsinformatie is voor de Dove mensen niet steeds toegankelijk. Deze informatie wordt vaak verspreid in geschreven vorm, en Dove men-sen kunnen die niet altijd volledig vatten. Op sommige websites wordt de informatie aangepast voor blinde personen. Zo wordt de geschreven tekst omgezet naar gesproken tekst, zodat ze die ook kunnen horen. Wij zouden ook graag informatie in gebarentaal aangeboden krijgen.

Dove mensen krijgen in de media slechts een beperkt aanbod aan informatie. De radio kunnen we niet horen, de tv-programma's worden ondertiteld, maar niet volledig, de geschreven pers is voor ons niet altijd toegankelijk. De VRT heeft al zeer veel inspanningen gedaan om in ondertiteling te voorzien en dat is zeer positief. Helga Stevens antwoordde al op de vraag waarom er werd gekozen voor ondertiteling en niet voor tolken op het scherm. Ondertiteling lost echter niet alle problemen op. Jonge kinderen kunnen die bijvoorbeeld niet lezen. Er is ook weinig ondertiteling bij rechtstreekse uitzendingen, bijvoorbeeld bij het journaal of bij debatten. Als die ondertiteling er wel is, is ze vaak van zeer slechte kwaliteit. Dat probleem zou men kunnen oplossen door een beroep te doen op een tolk. Mevrouw Stevens heeft al geschetst hoe de situatie evolueerde doorheen de geschiedenis van de VRT. Op dit ogenblik is het inschakelen van doventolken geen topprioriteit voor de VRT. Horende mensen zouden de aanwezigheid van een tolk op het scherm een soort van beeldvervuiling vinden. We hopen dat dit kan worden opgelost met de nieuwe technologieën.

Er bestaat nu een Toegankelijkheidsoverleg Vlaanderen over de toegankelijkheid van open-bare gebouwen. Diverse gebruikers en organisaties nemen daaraan deel.

De wet betreffende de toegankelijkheid van openbare gebouwen is al vrij oud. Voor een persoon in een rolstoel moet er een hellend vlak zijn. Er zijn ook aanpassingen voor blinde mensen. Op het kabinet Gelijke Kansen en Ruimtelijke Ordening wordt overleg gepleegd over een aanpassing van de wetgeving waarbij niet alleen wordt gestreefd naar fysieke toegankelijkheid, maar ook naar toegankelijkheid op gebruikersniveau, bijvoorbeeld bewegwijzering en communicatiemogelijkheid. De openbare gebouwen kunnen toegankelijk worden gemaakt voor Dove mensen met gebarentaal. We vragen uiteraard niet dat iedereen gebarentaal leert. In een grote dienst kan men bijvoorbeeld wel een tolk tewerkstellen, zoals vaak het geval is in grote hospitalen in het buitenland. In de toekomst zal men ook gebruik kunnen maken van tolken op afstand. Veel men-sen zijn zich er niet van bewust wat het betekent om Doof te zijn of hoe ze moeten communiceren met Dove mensen.

De tolken VGT zijn voor ons heel belangrijk. Zonder tolken kunnen we ons absoluut niet integreren. Op dit ogenblik zijn er twee erkende tolkenopleidingen. In 1991 werd ook het Communicatie Assistentie Bureau (CAB) opgericht, waarvan de werkingskosten worden gesubsidieerd door het Vlaams Fonds. Deze dienst houdt zich bezig met de coördinatie van het tolken en met de vergoedingen. De ervaringen met deze dienst zijn zeer positief. De Dove mensen hebben recht op tolken voor arbeidssituaties. Ook voor privé-situaties kunnen ze voor 18 of 36 uur per jaar een tolk krijgen. Voor sommige mensen is dat voldoende, voor andere niet.

Vervelend is wel dat de tolkuren soms reeds vóór het einde van het jaar opgebruikt zijn. Dat was het geval in 2002 en in 2004. In november waren de subsidies voor de tolkuren al op. Sommige Dove mensen hadden nog recht op tolkuren, maar konden er geen beroep op doen voor vergaderingen of doktersafspraken. De enige mogelijkheid was dat Dove mensen er zelf voor betaalden. Om de paar jaar moeten we aan de Vlaamse overheid vragen de besluiten aan te passen om een verhoging van het aantal uren te bekomen. In 2004 hebben we met Fevlado al besprekingen gevoerd op het kabinet en hebben we een aanvraag gedaan om het ontwerpbesluit aan te passen. Die besprekingen zijn zeer positief verlopen, maar er is op dit ogenblik nog steeds geen nieuw besluit, zodat de tolkuren op het einde van 2005 misschien opnieuw zullen opgebruikt zijn. Hiervoor moet zeker een oplossing worden gevonden. In de toelichting die werd rondgedeeld, kunt u alle informatie terugvinden en nalezen.

Mevrouw De Meulder vermeldde de resolutie die aangenomen is. Mevrouw Heeren heeft gelijk als zij het heeft over de resolutie van 1999. Op sommige punten werd inderdaad al resultaat geboekt, maar niet op allemaal, en zeker niet op het vlak van de VGT.

Op Europees niveau werd in 1988 en in 1998 een besluit genomen ter erkenning van de gebarentalen. Er staat dus al wel iets op papier, maar er zijn nog geen concrete resultaten.

Na het grootschalige onderzoek dat van 1999 tot 2001 plaatsvond, werden allerlei beleidsadviezen geformuleerd. Hoewel de overheid het onderzoek zelf voorbereidde en uitvoerde, blijkt dat er niets met de resultaten gebeurt.

De Doven worden dagdagelijks geconfronteerd met een aantal problemen. Er moeten zeker verschillende initiatieven genomen worden die ons leven kunnen vergemakkelijken. Maar het allerdringendste is zeker de erkenning van de VGT. Ik hoop dat wij hiervoor uw steun zullen krijgen.

8. Vragen van de commissieleden en antwoord door de sprekers

Mevrouw Veerle Heeren: Waarom zegt u dat de geschreven pers ontoegankelijk is voor Doven? Wat wordt daarmee bedoeld?

Ik ben verrast dat er nog geen besluit is. Begin dit jaar hebben wij minister Vervotte hierover ondervraagd. Ik had begrepen dat het besluit ter goedkeuring bij het ministerie van Financiën lag. Wat is het probleem? Als het bij het Vlaams Fonds ligt, zullen we minister Vervotte hierover moeten aanspreken. Ik denk echter niet dat het kwade wil is.

De heer Filip Verstraete: Een maand geleden zei men ons op het kabinet dat op een besluit van Financiën gewacht werd.

Mevrouw Veerle Heeren: Het zou kunnen te maken hebben met de meerjarenbegroting.

De heer Filip Verstraete: De reden ken ik niet. Ik weet wel dat het een positief gesprek was, maar dat we nog altijd wachten.

Op uw vraag over de toegankelijkheid van de media zal ik de specialiste terzake laten antwoorden.

Professor Myriam Vermeerbergen: De kennis van het Nederlands is bij vele Doven en slechthorenden ondermaats. Dat komt vooral omdat het Nederlands een taal is om gehoord te worden. De taal 'zien' in de vorm van spraakafzien is zeer moeilijk en kan nooit optimaal omdat het onderscheid tussen bepaalde woorden nu eenmaal gewoon niet te zien is.

De toegang tot het Nederlands is dus zeker voor vroegdove kinderen te beperkt om de taal echt goed te kunnen leren. Vele Dove mensen hebben bijgevolg een beperkte kennis van het Nederlands, dus ook van het geschreven Nederlands.

Dat Doven zonder meer kranten en tijdschriften kunnen lezen is dan ook een misverstand. Goed, geschreven Nederlands is zichtbaar en moet niet gehoord worden, maar om een taal te kunnen lezen moet je die taal wel goed kennen. Het taalgebruik in de geschreven pers is ook relatief moeilijk. Onderzoek wees uit dat het leesniveau van veel jongvolwassen Doven ongeveer overeen komt met dat van horende kinderen van 10 jaar.

Mevrouw Veerle Heeren: Hoe kunnen we hierop anticiperen? Ook bij horende kinderen die slecht lezen proberen we te remediëren. Hoe kunnen we de pers toegankelijker maken?

Professor Myriam Vermeerbergen: Er zijn twee vragen: (1) hoe maak je informatie zo optimaal mogelijk toegankelijk en (2) hoe kan je het lees- en schrijfniveau verbeteren? Om informatie optimaal toegankelijk te maken voor Dove gebarentaalgebruikers moet ze omgezet worden in een gebarentaal. Om het lees- en schrijfniveau omhoog te halen, zou het al een hele verbetering zijn moesten we de lessen Nederlands aanbieden als lessen vreemde taal. Iedereen weet dat de didactiek van het vreemdetaalonderwijs totaal anders is als die van het moedertaalonderwijs. Het Nederlands aan Dove kinderen aanbieden in de vorm van moedertaalonderwijs is mijns inziens fout, Over hoe het Nederlands dan wel dient te worden aangeboden aan Dove kinderen is zeker al veel nagedacht, en hier is ook veel werk nodig.

Het is echter mijn persoonlijke mening dat we van Dove kinderen en jongeren nooit zullen mogen verwachten dat ze het geschreven Nederlands met dezelfde snelheid en op hetzelfde niveau leren beheersen als horenden. Ik zeg niet dat het niet kan, maar het lijkt mij voor de grote groep te hoog gegrepen.

Om informatie volledig toegankelijk te maken is er dus vertaling in VGT nodig.

Mevrouw Veerle Heeren: We kunnen toch niet van alle kranten en tijdschriften verwachten dat ze voor een editie en VGT zorgen; dat gebeurt voor blinden toch ook niet in Braille.

Professor Myriam Vermeerbergen: Neen, uiteraard niet. Maar één medium, en dan denk ik met name aan het journaal op de televisie, zou wel optimaal toegankelijk kunnen zijn.

Enige tijd geleden werd door de studiedienst van de VRT op vraag van de teletekstondertitelingsploeg onder meer onderzocht hoe lang de ondertitels moeten blijven staan om door de meeste kijkers gelezen te kunnen worden. Ondertitels lezen vraagt immers tijd en er moet dan ook gesnoeid worden in de inhoud: niet alles wat men zegt op het scherm, kan ook in de ondertitel. Er valt dus informatie

weg. Het komt erop aan een mooi evenwicht te vinden tussen presentatietijd van de titels en een zo groot mogelijke volledigheid.

Uit datzelfde onderzoek bleek dat de nodige presentatietijd afhankelijk is van de inhoud van het programma: de ondertitels zouden voor het journaal langer moeten te zien zijn dan voor ontspanningsprogramma's.

De mensen van de VRT verbaasden zich erover hoe beperkt de informatie was die de bij het onderzoek betrokken Dove gebarentaalgebruikers uit de ondertitels bij het journaal konden halen. Zeker als het over nieuwe nieuwssitems ging, en dus vaak over nieuwe begrippen, hadden de Doven mensen dikwijls maar weinig begrepen. Dit toont opnieuw aan dat optimale toegankelijkheid via ondertiteling voor Dove gebarentaalgebruikers vaak niet mogelijk is en daarom vragen wij om zeker de actualiteit tenminste via één medium volledig toegankelijk te maken.

Mevrouw Helga Stevens: Weinig horenden beseffen dat de toegang tot het geschreven woord voor Doven niet evident is. Mijn medewerker moest daar ook aan wennen. Maar nu ziet hij ook wel dat de zinsbouw en de taal in de e-mails van Doven totaal verschillen.

Ik wil er bij mijn collega's van dit parlement op drukken dat op zijn minst alle diensten van de Vlaamse Gemeenschap toegankelijk moeten zijn. De Doven voelen zich vaak tweederangsburgers in dit land. Zij betalen even veel belastingen als de horenden, maar krijgen wel veel minder terug.

De Vlaamse Regering pleit voor levenslang leren en een kenniseconomie. Doven willen daarin zeker participeren, maar ze kunnen het niet omdat de opleidingen niet toegankelijk zijn.

De ATB-begeleiding bijvoorbeeld bestaat op verschillende plaatsen maar ik heb al van heel veel Dove mensen vernomen dat zij daar naartoe gaan maar dat er geen communicatie mogelijk is.

Ik begrijp de vrees voor buitensporige kosten maar als we samen creatief zijn, kunnen we veel doen met weinig middelen. Zo kan een VDABopleiding voor Dove mensen die een bepaalde cursus willen volgen, op één plaats ingericht worden, waardoor er maar één tolk nodig is. We vragen absoluut niet dat iedere Dove op iedere mogelijke plaats een tolk krijgt. Ook in het parlement en bij de overheidsdiensten zijn er al veel mensen met een diploma van tolk. Als Dove mensen daar een tolk nodig hebben, zou er daarvoor een van de medewerkers kunnen aangesproken worden.

Een betere toegankelijkheid is een probleem. Het Nederlands is voor Dove mensen, net als voor vreemdelingen, een nieuwe taal. Dove mensen willen wel bijdragen tot de maatschappij. We moeten nagaan hoe iedereen tot die participatie kan bijdragen.

Uiteindelijk wordt iedereen daar immers beter van: als Dove mensen volwaardig kunnen meewerken in onderwijs en tewerkstelling, betalen zij later ook belastingen en moeten ze geen beroep doen op bepaalde uitkeringen. (*Applaus*)

Mevrouw Veerle Heeren: Ik weet dat de vzw Opdoss volgende zaterdag haar vijftigste verjaardag viert. Steeds meer horende mensen krijgen problemen met het gehoor. In welke mate is gebarentaal voor slechthorenden een middel om te kunnen communiceren? Die taal is voor veel horenden immers iets onbekends, ook omdat de basis ervan op geen enkele manier in het gewone onderwijs wordt meegegeven.

Professor Myriam Vermeerbergen: Objectief gezien biedt de VGT een oplossing voor iedereen voor wie de gesproken taal niet of minder toegankelijk is. Maar de vraag is of elke persoon de taal wil of kan leren. Dat heeft met veel factoren te maken. Ten eerste is er de zichtbaarheid/ kennis van het bestaan van de taal. In een aantal landen kan men in de middelbare school de gebarentaal leren en weet bijna iedereen van het bestaan van de taal af. Een tweede aspect is het aanbod aan mogelijkheden om de taal te leren: het aantal cursussen Vlaamse Gebarentaal kan zeker nog toenemen. Ten derde is er het persoonlijke element: niet iedereen die doof of slechthorend wordt, heeft het gevoel dat hij iets aan een gebarentaal gaat hebben. Bovendien heeft niet iedereen het talent om een nieuwe taal te leren.

De heer Filip Verstraete: Fevlado richt zich vooral op gebarentaalgebruikers, Opdoss op mensen die slechthorend zijn geworden. Dove mensen vormen een heel heterogene groep. Fevlado en Opdoss werken wel goed samen, bijvoorbeeld inzake besprekingen voor hulpmiddelen en ondertiteling. We organiseren ook cursussen voor de omgang met Dove mensen, voor personeelsleden van musea overal in Vlaanderen en voor de provincie Vlaams-Brabant. We krijgen daarvoor veel aanvragen. Vaak gaan één gebarentaalgebruiker en één persoon van Opdoss die cursus geven. Dan horen de mensen dat er een duidelijk verschil is tussen beide soorten doofheid.

Mevrouw Maartje De Meulder: Ik wil daar aan toevoegen dat ook Opdoss onze toelichting steunt.

De voorzitter: Ik dank de sprekers en de aanwezigen voor hun talrijke opkomst. Het verslag van deze hoorzitting wordt door de commissie besproken om na te gaan welk gevolg aan het verzoekschrift van mevrouw De Meulder wordt gegeven. U bent van harte welkom bij de verdere behandeling van dit verzoekschrift. (*Applaus*)

De verslaggever,

Helga
STEVENS

De voorzitter,

Dany
VANDENBOSSCHE

